

Övervakning och bekämpning av sjukdomar hos fiskar och andra vattenlevande djur

Jordbruksdepartementet

2005-10-11

Dokumentbeteckning

KOM(2005) 362 slutlig

Förslag till rådets direktiv om djurhälsokrav för djur och produkter från vattenbruk och om förebyggande och bekämpning av vissa sjukdomar hos vattenlevande djur. Förslag till rådets beslut om ändring av beslut 90/424/EEG om utgifter inom veterinärområdet.

Sammanfattning

Syftet med förslaget är att modernisera, omarbета och konsolidera djurhälsobestämmelserna för handeln med vattenbruksprodukter. Förslaget innehåller också bestämmelser om ekonomisk ersättning för bekämpande av vissa sjukdomar. Sverige ställer sig positivt till huvuddragen i förslaget.

1 Förslaget

1.1 Innehåll

Syftet med förslaget är att modernisera, omarbета och konsolidera djurhälsobestämmelserna för handeln med vattenbruksprodukter, bl.a. när det gäller förebyggande och bekämpning av sjukdomar, för att därigenom förbättra konkurrenskraften för vattenbruket i EU.

De gällande gemenskapsbestämmelserna utarbetades främst med tanke på odlingen av laxfiskar och ostron. Sedan lagstiftningen antogs har vattenbruksnäringen genomgått förändringar och andra fiskarter används nu inom vattenbruket. Nya typer av vattenbruk med andra arter har också blivit allt vanligare, i synnerhet efter den senaste utvidgningen av gemenskapen, bl.a. ökar odlingen av karp samt kräftdjur och musslor. Förslaget till direktiv

omfattar vattenbruksdjur och miljöer som kan påverka dessa djurs hälsostatus. Direktivet omfattar även prydnadsfisk.

Genom direktivet införs ett system för godkännande av vattenbruksföretag på gemenskapsnivå. Systemet ger en heltäckande bild över vattenbruksnäringen, något som enligt kommissionen förväntas underlätta arbetet med att förebygga, bekämpa och utrota sjukdomar hos vattenlevande djur. Till godkännandet går det dessutom att lägga fast särskilda krav som vattenbruksföretaget måste uppfylla för att få driva sin verksamhet. Godkännanden skall inte beviljas om verksamheten innebär en oacceptabel risk för att sjukdomar sprids till andra vattenbruksdjur eller till vilda bestånd av vattenlevande djur.

Förslaget lägger större vikt än nuvarande regler på förebyggande av smittsamma sjukdomar. Därför läggs minimiåtgärder för förebyggande av sjukdomar och riskreducering fast, vilka föreslås gälla hela produktionskedjan inom vattenbruket. För att förbättra djurhälsan generellt och underlätta arbetet med att förebygga och bekämpa djursjukdomar genom bättre spårbarhet skall flyttningar av vattenbruksdjur registreras genom ett harmoniserat elektroniskt system för djurförflyttningar, t.ex. det system som införts genom rådets direktiv 90/425/EEG av den 26 juni 1990 om veterinära och avelstekniska kontroller i handeln med vissa levande djur och varor inom gemenskapen (TRACES-systemet).

Förekomsten av de sjukdomar hos vattenlevande djur som direktivet avser är inte densamma i hela gemenskapen. Det skall därför vara möjligt att förklara en medlemsstat eller zon eller del av medlemsstat sjukdomsfri. Generella kriterier och förfaranden för hur sjukdomsfrihet för en medlemsstat eller del av medlemsstat skall meddelas, upprätthållas och återkallas läggs fast i direktivet.

För att bibehålla och förbättra den allmänna hälsostatusen hos vattenlevande djur i gemenskapen anser kommissionen vidare att medlemsstater, zoner eller delområden som har förklarats fria från en eller flera av de sjukdomar som anges i direktivet bör skyddas så att en sådan sjukdom inte förs in. För att undvika onödiga handelshinder kommer det vara tillåtet att handla med vattenbruksdjur mellan medlemsstater, zoner eller delområden där en eller flera av dessa sjukdomar förekommer, förutsatt att riskreducerande åtgärder vidtas under transporten så att inte områden med en bättre sjukdomsstatus inte riskerar att smittas om transporten går genom dessa områden.

När vattenbruksdjur som är föremål för sjukdomsbekämpningsåtgärder slaktas och bearbetas kan sjukdomen spridas, bl.a. genom att utloppsvatten som innehåller patogener (dvs. sjukdomsframkallande mikroorganismer) släpps ut från bearbetningsanläggningar. Direktivet föreskriver därför att bearbetningsanläggningar som används för att slakta djur vid bekämpningsåtgärder skall vara godkända för att utföra sådan slakt.

Medlemsstaterna skall genomföra rutinkontroller för att bekräfta att vattenbruksföretagen känner till och tillämpar de generella regler för

sjukdomsbekämpning och biosäkerhet som fastställs i direktivet. För den offentliga kontrollen skall referenslaboratorier på gemenskapsnivå och nationell nivå utses. Dessa skall så långt som möjligt vara ackrediterade och använda sig av validerade analysmetoder. Som en del i kontrollen kan medlemsstaterna också lägga fram epidemiologiskt baserade program för bekämpning och utrotning av vissa icke exotiska sjukdomar, i syfte att uppnå sjukdomsfri status. Dessa program skall godkännas på gemenskapsnivå.

För att förhindra spridningen av allvarliga sjukdomar hos vattenbruksdjur måste så snart som ett utbrott sker genom att flyttningar av levande djur och produkter från vattenbruk samt användningen av utrustning som kan vara kontaminerad övervakas noggrant. De åtgärder som medlemsstaten vidtar skall vara anpassade efter den epidemiologiska situationen i den berörda medlemsstaten.

I direktivet läggs fast bestämmelser om den beredskap som skall finnas för att effektivt kunna hantera kriser i samband med ett eller flera utbrott av allvarliga exotiska eller nya sjukdomar som påverkar vattenbruket. För detta ändamål skall beredskapsplaner som ses över och uppdateras regelbundet utarbetas.

För sjukdomar som inte är föremål för bekämpningsåtgärder på gemenskapsnivå, men som är av lokal betydelse, får medlemsstaterna också vidta vissa bekämpningsåtgärder. Dessa nationella bekämpningsåtgärder måste vara motiverade, nödvändiga och proportionerliga med hänsyn tagen till de eftersträlvade målen och bör inte påverka handeln mellan medlemsstaterna. Åtgärder som påverkar handeln mellan medlemsstaterna kan dock godkännas av kommissionen. En sådan åtgärd kan liknas vid de tilläggsгарantier som vissa medlemsstater, däribland Sverige, har erhållit för vissa sjukdomar.

Kommissionen föreslår för att uppnå det grundläggande målet om att upprätthålla och, i händelse av ett utbrott, snabbt återgå till en sjukdomsfri status i medlemsstaterna, att det är nödvändigt och ändamålsenligt att lägga fast bestämmelser om åtgärder för att öka sjukdomsberedskapen. Utbrott bör bekämpas så snabbt som möjligt, vid behov genom nödvaccinering, för att begränsa de negativa konsekvenserna för produktionen av och handeln med levande djur och produkter från vattenbruk.

I direktivet läggs också fast åtgärder som syftar till att förhindra att exotiska sjukdomar förs in till gemenskapen. För att i gemenskapen skydda vattenlevande djurs hälsosituation omfattar direktivet också sändningar med levande vattenbruksdjur i transit genom gemenskapen. Införselvillkoren i direktivet skall stämma överens med SPS-avtalet. I direktivet har därför OIE:s *International Aquatic Animal Health Code and the Manual of Diagnostic Tests for Aquatic Animals* beaktats.

Vidare skall medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning föreskriva påföljder för överträdelse av bestämmelserna i detta direktiv och se till att de

tillämpas. Påföljderna måste vara effektiva, proportionerliga och avskräckande.

2005/06:FPM10

Om bekämpningen av en allvarlig sjukdom hos vattenlevande djur omfattas av harmoniserade utrotningsåtgärder på gemenskapsnivå, bör medlemsstaten kunna få tillgång till ekonomiskt stöd från gemenskapen inom ramen för rådets förordning om Europeiska fiskerifonden. De föreslagna ändringarna i gemenskapens lagstiftning om djurhälsokrav för djur och produkter från vattenbruk kommer därför att göras parallellt med ändringar av rådets beslut 90/424/EEG om utgifter inom veterinärområdet i syfte att anpassa det till det föreslagna nya direktivet och förslaget om Europeiska fiskerifonden. Förslaget till direktiv ligger i linje med kommissionens förslag till rådets förordning om Europeiska fiskerifonden (KOM (2004) 497). Ändringen görs för att säkerställa ekonomiskt stöd till medlemsstaterna när det gäller bekämpande av de mest allvarliga sjukdomarna hos vattenbruksdjur. För närvarande föreskrivs i artikel 24 i rådets beslut 90/424/EEG att gemenskapen får bevilja medlemsstaterna ekonomiskt stöd vid utrotning av infektiös laxanemi och infektiös hematopoetisk nekros. Sjukdomarna epizootisk hematopoetisk nekros hos fisk (EHN), epizootiskt ulcerativt syndrom hos fisk (EUS), infektion orsakad av *Bonamia exitiosa*, infektion orsakad av *Xenohaliotis californiensis*, infektion orsakad av *Perkinsus marinus*, infektion orsakad av *Microcytos mackini*, Taura syndrom hos kräftdjur och Yellowhead disease hos kräftdjur föreslås läggas till förteckningen över sjukdomar som är ersättningsberättigande.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Det framlagda förslaget kommer att ersätta Rådets direktiv 91/67/EEG av den 28 januari 1991 om djurhälsovillkor för utsläppande på marknaden av djur och produkter från vattenbruk, Rådets direktiv 93/53/EEG av den 24 juni 1993 om gemenskapens minimiåtgärder för bekämpning av vissa fisksjukdomar och Rådets direktiv 95/70/EG av den 22 december 1995 om gemenskapens minimiåtgärder för kontroll av vissa sjukdomar hos musslor. Dessa rättsakter har införts i svensk rätt genom jordbruksverkets föreskrifter. Jordbruksverkets föreskrifter kommer följaktligen att ändras i enlighet med det antagna direktivet.

1.3 Budgetära konsekvenser

Ersättning skall kunna utbetalas för bekämpande av vissa fisksjukdomar. Medlemsstaterna får enligt förslaget använda medel ur Fiskerifonden för detta ändamål. Grunden för att möjliggöra detta är att medlemsstaterna inom de rambelopp som de har tilldelats från fonden avsätter medel för sjukdomsbekämpning. Förslaget kommer således inte att öka gemenskapens kostnader.

Effekterna på statsbudgeten är svårbedömda men bedöms som marginella. Den effekt som kan uppstå härrör från den förändrade provtagning och

eventuellt ökade administration som blir fallet av förslaget. Dessa förändringar kommer dock i huvudsak att ske genom omprioriteringar av befintliga provtagningsprogram, varför någon större kostnadsökning inte torde uppstå.

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Sverige ser positivt på målsättningen med direktivet när det gäller att ta hänsyn till interaktioner mellan vild och odlad fisk, att skapa en enklare och mera flexibel lagstiftning, att fokusera på förebyggande åtgärder, att ha en lagstiftning som överensstämmer med OIE:s (Världsoorganisationen för djurhälsa) regelverk, att förbättra djurhälsan bland vattenbruksdjur inom EU, att undanröja omotiverade handelshinder samt att förhindra spridning av exotiska sjukdomar till EU och skydda fria områden inom EU från spridning av allvarliga sjukdomar. Sverige är också angeläget om att även i framtiden kunna försvara sitt goda hälsoläge bland odlade och vilda vattendjur och att direktivet inte påverkar de tilläggsgarantier som Sverige beviljades under 2004 för vissa fisksjukdomar.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaterna förväntas över lag vara positivt inställda till kommissionens intentioner med förslaget.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Okända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Kommissionen har genomfört möten med de europeiska branschorganisationerna inom vattenbruksområdet, liksom med andra berörda intressenter. Kommissionen menar att synpunkterna från dessa intresseorganisationer beaktats vid utarbetandet av förslaget. Statens jordbruksverk har remitterat förslaget till Fiskeriverket, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Fiskhälsan FH AB, Kraftindustrins Laxodlingsgrupp (KLOG) samt Vattenbrukarnas Riksförbund (VRF). På grund av förslagets komplexitet har inte alla remissinstanser lämnat sina fullständiga synpunkter ännu. Instanserna framför dock en oro över att de svenska tilläggsgarantierna kan vara i farozonen. Remissinstanserna har också uttalat sig emot vissa delar av förslaget som skulle kunna öka det administrativa arbetet. Remissvaren är därmed väl i överensstämmelse med den svenska ståndpunkten.

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget kommer att behandlas i rådsarbetsgrupp under nuvarande ordförandeskap. Något beslut om direktivet kan inte förväntas förrän under något av de kommande ordförandeskapen. Det är osäkert om Österrike kommer att ta upp förslaget till behandling under sitt ordförandeskap eller om diskussionerna efter det brittiska ordförandeskapet får anstå till det finska ordförandeskapet.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 37 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (Romfördraget). Beslut fattas med kvalificerad majoritet av rådet i enlighet med samrådsförfarandet.

3.3 Fackuttryck/termer

Exotiska sjukdomar är sjukdomar som härrör från tropiska eller andra främmande länder och som normalt inte förekommer inom EU. Emellertid kan de komma in i gemenskapen genom att djur eller människor som har smittats i länder där sjukdomen är vanlig transporteras eller reser till EU. Ett exempel på en exotisk sjukdom som drabbar människor är malaria.

TRACES (TRAdE Control and Expert System) är en gemensam databas för hela EU där all förflyttning av levande djur och vissa djurprodukter mellan EU-länder, samt import av djur, livsmedel och andra djurprodukter från land utanför EU, registreras i. Registreringen görs i TRACES som är utvecklat av EU-kommissionen.

Sjukdomar som omnämns i förslaget

Infektiös laxanemi (ILA): allvarlig virussjukdom som drabbar främst laxfisk. Klassat som epizootisjukdom i Sverige. Sjukdomen har aldrig påvisats i Sverige

Infektiös hematopoetisk nekros (IHN): Allvarlig virussjukdom som drabbar främst laxfisk. Klassat som epizootisjukdom i Sverige. Sjukdomen har aldrig påvisats i Sverige.

Viral hemorragisk septikemi (VHS): Allvarlig virussjukdom som drabbar främst laxfisk. Klassat som epizootisjukdom i Sverige. Sjukdomen har vid enstaka tillfällen påvisats i Sverige.

Hematopoetisk nekros hos fisk (EHN): Allvarlig virussjukdom som drabbar främst laxfisk. Klassat som epizootisjukdom i Sverige. Sjukdomen har aldrig påvisats inom EU.

Epizootiskt ulcerativt syndrom hos fisk (EUS): Allvarlig virussjukdom som drabbar olika fiskarter. Sjukdomen har aldrig påvisats inom EU.

2005/06:FPM10

Bonamia exitiosa, *Xenohaliotis californiensis*, *Perkinsus marinus* samt *Microcytos mackini*: Parasiter som orsakar sjukdom hos vissa blötdjur. Parasiterna har hittills aldrig påvisats inom EU.

Taura syndrom hos kräftdjur: Allvarlig virussjukdom som drabbar framför allt olika räkor. Sjukdomen har aldrig påvisats inom EU.

Yellowhead disease hos kräftdjur: Allvarlig virussjukdom som drabbar framför allt olika räkor. Sjukdomen har aldrig påvisats inom EU.